

Песцова-Світалка Оксана Станіславівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень
Полтавської державної аграрної академії

Більдій Анастасія Вадимівна

магістр зі спеціальності «Облік і оподаткування»
Полтавської державної аграрної академії

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТАМИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Стаття присвячена дослідженню проблемних питань підготовки фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва. Обґрунтовано доцільність збереження системи спрощеного обліку в сучасних умовах ринкової економіки України. Проведена класифікація користувачів фінансової звітності залежно від потреби в інформації про діяльність підприємства. З'ясовано, що фінансова звітність суб'єкта малого підприємництва є необхідною для прийняття обґрунтованих управлінських рішень для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності. Досліджена методика складання Звіту про фінансові результати малого підприємства на основі систематизації даних первинного обліку на підприємстві. Виділено основні аспекти вдосконалення звітності малого бізнесу в Україні.

Ключові слова: фінансова звітність, суб'єкт малого підприємництва, спрощена фінансова звітність, користувачі інформації, звіт про фінансові результати.

Постановка проблеми. Мале підприємництво виступає невід'ємною складовою сучасної економіки і забезпечує підтримку тих сфер господарювання, існування яких на базі середнього та великого бізнесу є економічно неефективним. Успішне функціонування малого бізнесу створює умови для оздоровлення економіки: розвивається конкуренція; створюються додаткові робочі місця, підвищується експортний потенціал; краще використовуються місцеві сировинні ресурси, що, своєю чергою, неможливо без якісно побудованого обліку.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», чинних Національних П(С)БО, нормативних документів Міністерства фінансів України з питань організації бухгалтерського обліку, усім підприємствам, незалежно від їх організаційно-правової форми і форми власності, зокрема й малим, необхідно вести бухгалтерський облік і складати фінансову звітність. Проте як бухгалтерський облік, так і фінансова звітність малих підприємств мають свої особливості. Застосування традиційної системи обліку та звітності малими підприємствами в сучасних умовах господарювання не є доцільним, ця система є надто громіздкою і трудомісткою, а за невеликої кількості господарських операцій та обмеженості функціональних служб неефективною і навіть зайвою. Тому процес організації складання фінансової звітності на підприємствах малого бізнесу потребує ґрунтовного та всебічного вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням методики та організації обліку на малих підприємствах, складання фінансової звітності присвячені роботи Бондарчук Н.В., Кужельного М.В., Левицької С.О., Бузак Н.І., Епіфанової І.М., Баришевська І.В., Андрусик В.М., Небильцева О.В., Король І.В.

Баришевська І.В., Андрусик В.М. проаналізували роль фінансової звітності як джерела інформації про господарську діяльність підприємства та її вплив на прийняття управлінських

рішень, як на рівні підприємства, так і формування аграрної політики держави [1]. Бондарчук Н.В. проаналізувала зміни стосовно складання Спрощеного фінансового звіту суб'єктів малого підприємництва в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» і Податковому кодексі [2]. Бузак Н.І. приділила увагу формам організації обліку, плану рахунків та формам фінансового звіту [3]. Епіфанова І.М. дослідила роль фінансової звітності в аналізі фінансово-господарської діяльності підприємства [5]. Небильцова О.В., Король І.В. розкрили концептуальні засади міжнародного стандарту фінансової звітності та юридично закріплені в Європейському Союзі та Україні основні критерії віднесення суб'єктів господарювання до категорії малих та середніх підприємств [10].

Однак незважаючи на ґрунтовні наукові розробки, подальше дослідження підготовки фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва і надалі залишається актуальним.

Постановка завдання. Мета статті полягає в аналізі теоретико-методологічних засад та з'ясуванні актуальних питань підготовки фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно ст. 55 Господарського кодексу України суб'єктами малого підприємництва є [4]:

– фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

– юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну

10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Поточний бухгалтерський облік містить інформацію про господарську діяльність підприємства. Для отримання інформації про результати такої діяльності дані поточного обліку необхідно узагальнювати в певній системі показників. Це дозволяє отримати достовірну, своєчасну, узагальнену економічну інформацію та скласти звітність, яка є завершальним етапом бухгалтерського обліку.

Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6], а також прийнятим відповідним Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [9].

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (стаття 3 п. 1) визначено, що «метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства» [6].

Бухгалтерський баланс є найбільш інформативною формою для аналізу та оцінки підприємства. Також джерелом інформації для аналізу служать «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (форма № 2), «Звіт про рух грошових коштів» (за прямим методом) (форма № 3), Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом) (форма № 3-н), «Звіт про власний капітал» (форма № 4).

Відповідно до п.3 статті 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено, що для суб'єктів малого підприємництва і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності національними положеннями (стандартами) встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати.

Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством, оскільки фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються саме на даних бухгалтерського обліку. Отже, бухгалтерська звітність складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів.

Користувачі фінансової звітності – фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень [6].

Н.В. Бондарчук зазначає, що фінансові звіти забезпечують інформаційні потреби користувачів щодо: участі в капіталі підприємства; оцінки якості управління; оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання; забезпеченості обов'язків підприємства; визначення сум дивідендів, які необхідно розподілити; регулювання діяльності підприємств та інших рішень [2, с. 42].

Фінансова звітність є складовою частиною бухгалтерської звітності, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності

та рух грошових коштів підприємства за звітний період. На думку М.В. Кужельного і С.О. Левицької вона розрахована, насамперед на таких користувачів інформації, як інвестори, кредитори та інших, які не можуть вимагати звітів з урахуванням їх конкретних потреб. Використання фінансової звітності для прийняття управлінських рішень має провідне значення, адже дані, представлені в звітності, дають конкретні відомості про фінансовий стан підприємства, що дозволяє оперативно оцінити фінансову стійкість та зробити висновки щодо його подальшої діяльності [7, с. 125]. Їхню думку підтримує і І.М. Єпіфанова, зазначаючи, що «аналіз фінансової звітності є важливою складовою управління процесом фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, що потребує чіткого визначення його ролі і місця у даному процесі в сучасних умовах функціонування вітчизняних підприємств на ринках товарів (робіт, послуг)» [5, с. 162].

Інформація, яка розкривається у фінансових звітах суб'єктів малого підприємництва, містить дані про підприємство, дату звітності і звітний період, валюту звітності та одиницю її виміру, відповідну інформацію щодо звітного та попереднього періоду, іншу інформацію, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами). При цьому інформація про підприємство, яка підлягає розкриттю у фінансовій звітності, включає: назву, організаційно-правову форму та місцезнаходження підприємства; короткий опис основної діяльності підприємства; середню чисельність персоналу підприємства протягом звітного періоду; дату, станом на яку наведені показники, або період, який звіт охоплює.

Залежно від потребби в інформації про діяльність підприємства, користувачів фінансової інформації умовно можна поділити на внутрішніх (власники, апарат управління, персонал та ін.) та зовнішніх (кредитори, інвестори, урядові органи тощо) рис. 1.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» фінансова звітність малого підприємства складається з «Балансу» (форма № 1-м) і «Звіту про фінансові результати» (форма № 2-м). Це Положення (стандарт) установлює зміст і форму Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі Балансу і Звіту про фінансові результати та порядок заповнення його статей, а також зміст і форму Спрошеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі Балансу (форма № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) та порядок заповнення його статей.

У балансі відображаються активи, зобов'язання та власний капітал. Підсумок активів балансу повинен дорівнювати сумі зобов'язань та власного капіталу. У звіті про фінансові результати наводиться інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період.

Методика складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва полягає у систематизації та узагальненні даних аналітичного, синтетичного і первинного обліку на підприємстві

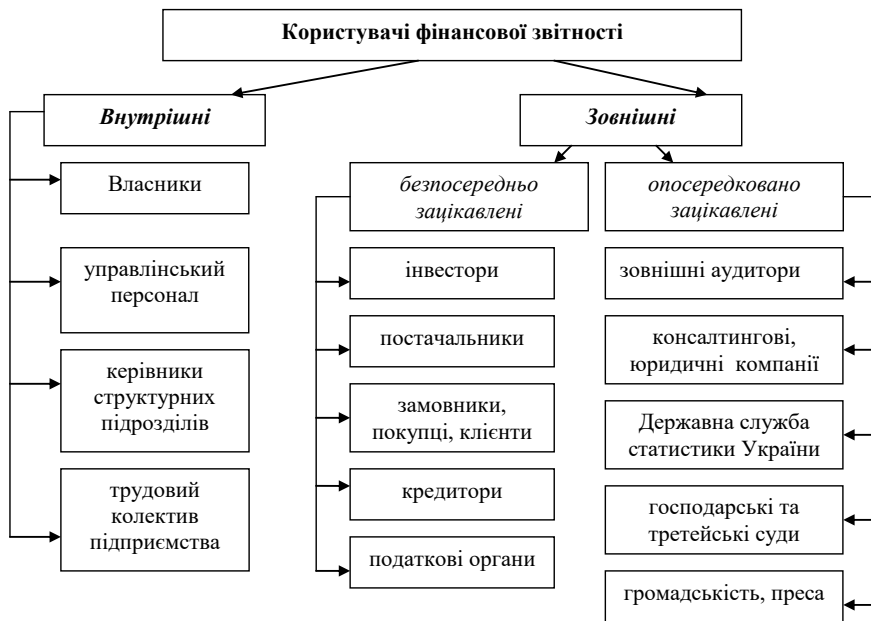

Рис. 1. Класифікація користувачів фінансової звітності малих підприємств

Джерело: складено автором за даними [3; 5; 7]

стві та перенос їх у відповідні рядки фінансової звітності. Звіт про фінансові результати (форма «№ 2–м») розділений на дохідну і витратну частини та виділяє окремим рядком фінансовий результат діяльності малого підприємства – чистий прибуток (збиток).

Розглянемо методику складання Звіту про фінансові результати малого підприємства в табл. 1.

Структура Звіту про фінансові результати суб'єктів малого підприємництва побудована відповідно до структури Плану рахунків бухгалтерського обліку активів. Дані цього Звіту дозволяють побачити структуру доходів і витрат, інформацію для визначення прибутковості і рентабельності діяльності підприємства.

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку подання фінансової звітності», фінансова звітність надається органам, до сфери управління яких належать підприємства, трудовим колективам на їх вимогу,

власникам (засновникам) відповідно до установчих документів, а також, згідно із законодавством, іншим органам та користувачам. Відповідно до цієї Постанови, квартальна фінансова звітність подається не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом, а річна – не пізніше 20 лютого наступного за звітним року. Головний бухгалтер на якого покладено ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності підприємства забезпечує дотримання встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку; складання і подання у встановлені строки фінансової звітності; організує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій; бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та

відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства.

Якщо період, за який складено фінансовий звіт, відрізняється від звітного періоду, передбаченого НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», то причини і наслідки цього повинні бути розкриті у примітках до фінансової звітності. У фінансовій звітності повинна бути вказана валюта, в якій відображені елементи звітності, та одиниця її виміру. Якщо валюта звітності відрізняється від валюти, в якій ведеться бухгалтерський облік, то підприємство повинно розкривати причини цього, а також методи, які були використані для переведення фінансових звітів з однієї валюти в іншу.

І.М. Спіфанова відмічає визначальну роль аналізу фінансової звітності у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства, оскільки, якщо керівництво та відповідні підрозділи суб'єкта господарювання будуть отримувати

Таблиця 1
Методика складання Звіту про фінансові результати малого підприємства (форма №2–м)

Стаття	Код рядка	Методика формування показника
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	Оборот кредиту рахунку 70 – (Дт рахунку 70 в кореспонденції з Кт рахунку 64)
Інші операційні доходи	2120	Дт рахунку 71 – Кт рахунку 79
Інші доходи	2240	Дт рахунків 72, 73, 74 – Кт рахунку 79
Разом доходи	2280	Рядки 2000+2120+2240
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	Дт рахунку 79 – Кт рахунків 90
Інші операційні витрати	2180	Дт рахунку 79 – Кт рахунків 92, 93, 94
Інші витрати	2270	Дт рахунку 79 – Кт рахунків 95, 96, 97
Разом витрати	2285	Рядки 2050+2180+2270
Фінансовий результат до оподаткування	2290	Рядки 2280-2285
Податок на прибуток	2300	Дт рахунку 98 – Кт рахунку 64
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	Рядки 2290-2300

Джерело: складено автором на основі даних [9]

вати недостовірну, необ'єктивну та недостатню інформацію, то процес фінансово-господарської діяльності буде неефективним, що може призвести до зменшення прибутків або отримання збитків [5, с. 165].

Усунення перелічених недоліків у процесі підготовки фінансової звітності надасть змогу отримати більш достовірну, прозору інформацію, а, отже, прийняти оптимальне, вірне рішення зовнішніми та внутрішніми користувачами.

Актуальним на сьогодні залишається питання адаптації фінансової звітності в Україні до Міжнародних стандартів фінансової звітності для малих суб'єктів підприємництва.

О.С. Кузьмін, М.Я. Яструбський зазначають, ставлення країн членів ЄС до організації фінансової звітності малих підприємств є неоднозначним. У Німеччині з 1 січня 2010 р. діють альтернативні стандарти для приватних підприємств, малих та середніх підприємств. Приватні підприємці з річною сумою обороту до 500 тис. євро і прибутком до 50 тис. євро не зобов'язані вести жодних бухгалтерських записів. Малі підприємства з чисельністю працюючих до 50 осіб і оборотом не більше 4,8 млн. євро не зобов'язані проходити аудиторську перевірку і складають лише баланс. В інших країнах критерії визначення малого підприємства, а отже й підходи до організації обліку також різняться. У різних країнах використовують різні класифікаційні ознаки приналежності суб'єкта господарювання до розряду малих [8, с. 150].

Небильцова О.В., Король І.В. відмічають, що застосування в ЄС та Україні Міжнародних стандартів фінансової звітності для малих суб'єктів підприємництва характеризується суттєвими відмінностями. Одним із пріоритетів економічної політики Європейського Союзу є зменшення регуляторного навантаження на малі суб'єкти підприємництва, у тому числі – в частині змен-

шення їхніх витрат на підготовку, подання та оприлюднення фінансової звітності [10, с. 296].

Висновки з проведеного дослідження. Мале підприємництво є одним з провідних секторів ринкової економіки. Суб'єкти малого підприємництва створюють додаткові робочі місця, мають додаткову мобільність, раціональні форми управління. За їх участю формується новий соціальний прошарок підприємців-власників, що сприяє послабленню монополізму та розвитку конкуренції.

Побудова обліку на підприємствах малого бізнесу відрізняється від загально прийнятої тим, що такі підприємства мають змогу вести спрощений бухгалтерський облік з використанням спрощеного плану рахунків. На наш погляд, використання малими підприємствами традиційної системи обліку та звітності є не доцільним, оскільки така система досить трудомістка, а за невеликої кількості господарських операцій та обмеженості функціональних служб суб'єктів малого підприємництва вдається неефективною і навіть, надмірною. Саме тому, вважаємо за доцільне, зберегти на малих підприємствах спрощений план рахунків бухгалтерського обліку, а також скорочених форм фінансової звітності, що дає можливість здійснювати ефективний аналіз фінансово-господарської діяльності та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Активно продовжується робота над імплементацією до національної системи обліку та звітності (і спрощеної системи обліку, як її невід'ємної частини) ефективних загальносвітових практик і стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Одночасно відбувається і коригування вітчизняної системи фінансової звітності з метою приведення її у відповідність до системи обліку та звітності країн Європейського Союзу в процесі практичного виконання положень Угоди про асоціацію Україна – ЄС.

Література:

1. Баришевська І.В. Особливості складання фінансової звітності у сільськогосподарських підприємствах / І.В. Баришевська, В.М. Андрусик // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. Вип. 21. – Частина 2. – С. 177 – 179.
2. Бондарчук Н.В. Актуальні питання складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва / Н.В. Бондарчук // Інвестиції, практика та досвід. – 2012. – № 2. – С. 42 – 45.
3. Бузак Н.І. Актуальні аспекти організації обліку суб'єктів малого підприємства / Н.І. Бузак // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2013. – Вип. 2. – С. 3 – 14. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2013_2_3
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
5. Єпіфанова І.М. Роль і місце аналізу фінансової звітності в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єктами господарювання / І.М. Єпіфанов // Науковий вісник Херсонського державного університету, 2017. – Випуск 23. – Частина 1. – С. 162 – 166.
6. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» за редакцією від 16.11.2018 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14> – Законодавство України.
7. Кужельний М.В. Організація обліку: Підручник / М. В. Кужельний, С. О. Левицька. – К. : Центр учбової літератури, 2010 – 240 с.
8. Кузьмін О. С., Розвиток обліку суб'єктів малого підприємництва України в умовах Євроінтеграції / О.С. Кузьмін, М.Я. Яструбський // Економіка та управління підприємствами. – 2018. – Випуск 1 (129). – С. 148 – 151.
9. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ Міністерства України від 07.02.2013 р. № 73. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> – Законодавство України.
10. Небильцова, О. В. Особливості застосування міжнародного стандарту фінансової звітності для малих та середніх підприємств у Європейському Союзі та Україні / Оксана Володимирівна Небильцова, Володимир Іванович Ко-

роль // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 21. – № 2. – С. 292-297.

11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства фінансів N 226 (з0685-19) від 31.05.2019/ [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0685-19>.

Песцова-Свиталка Оксана Станиславовна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень
Полтавської державної аграрної академії

Бельдей Анастасія Вадимівна

магістр спеціальності «Учет и налогообложение»
Полтавської державної аграрної академії

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПОДГОТОВКИ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ СУБЪЕКТАМИ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

Аннотация

Статья посвящена исследованию проблемных вопросов подготовки финансовой отчетности субъектами малого бизнеса. Обоснована целесообразность дальнейшего сохранения системы упрощенного учета в современных условиях рыночной экономики Украины. Проведена классификация пользователей финансовой отчетности в зависимости от потребности в информации о деятельности предприятия. Определено, что финансовая отчетность субъекта малого предпринимательства является необходимой для принятия обоснованных управленческих решений для повышения эффективности финансово-хозяйственной деятельности. Исследована методика составления Отчета о финансовых результатах малого предприятия на основе систематизации данных первичного учета на предприятии. Выделены основные аспекты усовершенствования отчетности малого бизнеса в Украине.

Ключевые слова: финансовая отчетность, субъект малого предпринимательства, упрощенная финансовая отчетность, пользователи информации, отчет о финансовых результатах.

Pestsova-Svitalka Oksana

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Economic Theory and Economic Research
Poltava State Agrarian Academy

Bildij Anastasia

Master in specialty «Accounting and Taxation»
Poltava State Agrarian Academy

CURRENT ISSUES OF PREPARATION OF FINANCIAL STATEMENTS BY SMALL BUSINESS ENTITIES

Summary

Article is devoted to the problematic issues investigation of financial reports preparation by the small businesses. An expediency of conservation the simplified accounting system in modern Ukrainian market conditions is grounded. The classification of financial reports customers is done according to the need the information about enterprise activity. It is defined, that financial reports of small businesses are necessary for good managerial decision making for increase the efficiency of financial and economic activity. The procedure of Report on the financial results compilation based on systematization of primary accounting data at the enterprise is investigated. The main aspects of improvement the small businesses reporting in Ukraine are provided.

Key words: financial reports, small businesses, the simplified accounting system, information customers, report on the financial results.